

cu atât mai mult cu cât alte izvoare interne sau externe, la fel de edificatoare, nu mai avem pentru această vreme »¹.

În istoriografia sovietică, M. N. Tihomirov² a elucidat problema datării listei orașelor din vechile cronici rusești folosind textul *Primului letopiseț al Novgorodului*, pe care l-a comparat cu textele din cronicile *Voskresenskaia* și *Ermolinskaia*.

În urma unei analize minuțioase a listei respective, M. N. Tihomirov, bazându-se și pe o serie de mențiuni suplimentare, cum ar fi știrile privind construirea diverselor fortificații în orașe, numărul zidurilor înconjurătoare ale unuia sau altuia din orașele din listă, prezența unor relieve cu caracter religios, a ajuns la concluzia că lista orașelor a putut fi alcătuită între anii 1387 și 1406 sau, mai sigur, între 1387 și 1392³.

Care sînt argumentele invocate de M. N. Tihomirov pentru păstrarea anului 1387 drept limita inferioară a acestei datări? În primul rînd menționarea, în lista orașelor rusești din nord, a Kremlinului Moscovei, construit încă din 1367, a celui de-al patrulea zid înconjurător al orașului Pskov, înălțat, așa cum se relatează în cronică, în 1380, a zidurilor exterioare de piatră ale orașului Iama pe Luga, care au fost înălțate în 1384, precum și specificarea că orașul Porhov are întărituri de piatră, care au fost construite în 1387⁴. Toate aceste date i-au permis lui M. N. Tihomirov să tragă concluzia că lista orașelor n-a putut fi întocmită mai devreme de 1387.

Limita superioară de datare a listei este indicată de prezența în acest izvor a orașului Koloja, care, după cum se știe, a fost distrus pînă în temelii de Vitovt, marele cneaz al Lituaniei, în 1406, dispărînd apoi definitiv din documentele vremii⁵. Astfel, autorul a ajuns la concluzia că lista orașelor a fost întocmită între 1387, data construirii cetății de piatră de la Porhov, și 1406, data distrugerii orașului Koloja⁶.

Totuși, M. N. Tihomirov, luînd în discuție prezența în această listă și a orașelor din cnezatele Kiev și Smolensk, menționate separat de cele ale Lituaniei, înclină pentru coborîrea limitei superioare, deoarece este știut că Vitovt, marele cneaz al Lituaniei, a cucerit definitiv Smolenskul abia în 1404. Rezultă deci că lista ar reflecta, prin conținutul său, unele evenimente anterioare vremii cînd marele cneaz al Lituaniei pusese stăpînire efectivă asupra Ucrainei și Bielorusiei. Mai mult decît atât, lista cuprinde și orașele bulgărești care sînt arătate ca independente, deci necucerite încă de turci. Este știut însă că orașul Tîrnovo a fost cucerit de turci abia în 1393, dată la care au fost strămutate și moaștele sfintei Paraschiva. Menționarea în mod expres a prezenței moaștelor respective în orașul Tîrnovo constituie un argument serios în ceea ce privește limita superioară de datare a listei. În plus, M. N. Tihomirov invocă și unele evenimente istorice, cum ar fi stăpînirea lui Mircea cel Bătrîn asupra Durostorului.

¹ M. D. Matei, *Contribuții arheologice la istoricul orașului Suceava*, București, 1963, p. 24.

² M. N. Tihomirov, *Список русских дальних и ближних городов*, în *Исторические Записки*, vol. 40, Moscova, 1950, p. 214 și urm.

³ *Ibidem*, p. 215 și urm.

⁴ «В лѣто 6892 (1384)... поставиша городъ камень на лугѣ на ямѣ», sau «в лѣто 6896 (1387)... поставиша городъ порховъ камень (*Новгородская первая летопись...*) ed. A. N. Nasonov, p. 379 și 381.

⁵ M. N. Tihomirov, *op. cit.*, p. 217 și nota 6.

⁶ *Ibidem*, p. 218.